

"אמת"**חלק א: מקורות [הבסיס]****תלמוד בבלי:**

ברכות ה ב : ...חסד זו גמילות חסדים... **אמת זו תורה**, שנאמר אמת קנה ואל תמכור.

שבת י א : ...לומר לך כל דין שדן דין אמת לאמיתו אפילו שעה אחת, מעלה עליו הכתוב כאילו נעשה שותף להקב"ה במעשה בראשית...

יומא סט ב : ...נפל להו פתקא מרקיעא דהוה כתב בה אמת, **אמר ר' חנינא שמע מינה חותמו של הקב"ה אמת.**

בבא מציעא מט א : מיתבי רבי יוסי ברבי יהודה אומר מה תלמוד לומר הין צדק, והלא הין בכלל איפה היה, אלא לומר לך שיהא הן שלך צדק ולא שלך צדק, אמר אביי ההוא שלא ידבר אחד בפה ואחד בלב... אמר רב פפי אמר לי רבינא לדידי אמר לי ההוא מרבנן ורב טבות שמייה, ואמרי לה רב שמואל בר זוטרא שמייה, דאי הווי יהבי ליה כל חללא דעלמא לא הוי קא משני בדבוריה...

[מכות כד א : ודובר אמת בלבבו כגון רב ספרא, לא רגל על לשונו זה יעקב אבינו, דכתיב אולי ימושני אבי והיית בעיניו כמתעתע..]

אבות א יח : רבן שמעון בן גמליאל אומר על שלשה דברים העולם עומד, **על הדין ועל האמת ועל השלום**, שנאמר אמת ומשפט שלום שפטו בשעריכם.

שם ה ז : ...ושבעה (דברים) בחכם... ומודה על האמת.

חלק ב: פרשנים**מדרש רבה:**

שם ח ה : אמר ר' סימון, בשעה שבא הקב"ה לבראות את אדם הראשון, נעשו מלאכי השרת כיתים כיתים וחבורות חבורות, מהם אומרים אל יברא ומהם אומרים יברא... **ואמת אומר אל יברא שכולו שקרים**... מה עשה הקב"ה נטל אמת והשליכו לארץ, הדא הוא דכתיב (דניאל ח') ותשלך אמת ארצה. אמרו מלאכי השרת לפני הקב"ה, רבון העולמים מה אתה מבזה טכסיס אלטיכסייה שלך, תעלה אמת מן הארץ, הדא הוא דכתיב (תהלים פ"ה) אמת מארץ תצמח.

שמות ה' יא : הדא הוא דכתיב חסד ואמת נפגשו צדק ושלוש נשקו, חסד זה אהרן, שנאמר (דברים ל"ג) וללוי אמר תומיך ואוריך לאיש חסידך, ואמת זה משה, שנאמר (במדבר י"ב) לא כן עבדי משה וגו'...

אותיות דרבי עקיבא:

א' : אמר רבי עקיבא אל"ף מהו אל"ף, מלמד שאמרה תורה א'מת ל'מד פ'יך כדי שתזכה לחיי העולם הזה, פ'יך ל'מד א'מת כדי שתזכה לחיי העולם הבא, מפני מה, מפני שהקב"ה נקרא אמת, וכסאו מאז יושב עליו באמת, ופניו יקדמו חסד ואמת, וכל דבריו דברי אמת, וכל משפטיו משפטי אמת, וכל ארחותיו חסד ואמת. ומניין שהקב"ה נקרא אמת, שנאמר (ירמיה י') וה' אלקים אמת, ומנין שכסאו מאז יושב עליו באמת, שנאמר והכן בחסד כסא וישב עליו באמת (ישעיה ט"ז), ומנין שפניו יקדמו חסד ואמת, שנאמר (תהלים פ"ט) צדק ומשפט מכון כסאך חסד ואמת יקדמו פניך, ומנין שדבריו אמת, שנאמר (שם קי"ט) ראש דברך אמת, ומנין שמשפטיו משפטי אמת, שנאמר (שם י"ט) משפטי ה' אמת צדקו יחדיו, וכל ארחותיו חסד ואמת, שנאמר (שם כ"ה) כל ארחות ה' חסד ואמת.

ומפני מה אותיות של אמת מפוזרים זו מזו ואותיות של שקר מוקפין זו על גב זו, מפני שהאמת קשה לעשותו והשקר עומד אחר האוזן... ומפני מה אותיות של אמת בשתי רגלים ואותיות של שקר ברגל אחד עומד, שכל העושה האמת הרי קיים לעולם ונחל העולם הבא, ואינו נימוט בעולם הזה, שנאמר (משלי כ"ד) כי שבע וגו', ושקר אינו מתקיים לעולם, שנאמר (שם) ורשעים יכשלו ברעה.

רש"י:

בראשית מז כט : חסד ואמת - חסד שעושים עם המתים הוא חסד של אמת, שאינו מצפה לשכר.

תהלים פה יא : חסד ואמת - כשיהיו ישראל דוברי אמת יפגוש בהם משמים חסד.

רד"ק:

בראשית כז יט : אנכי עשו - יש תמיהים איך יעקב שהיה צדיק וירא אלקים דבר שקר. ואין זה תמיהה, כי יודע היה יעקב כי הוא ראוי לברכה יותר מאחיו, ורוח הנבואה שתשרה על יצחק לברכו יותר יתעשת האלקים לברכתו מברכת אחיו, וחלופי הדברים במקומות כאלה אינו גנאי וחילול לצדיק, שהרי ראינו כי האלקים אמר לשמואל "עגלת בקר תקח בידיך" וגו', וכן אברהם ויצחק אמרו על נשותיהם "אחותי היא", ולא נקראו בעבור זה דוברי שקר, כי מיראה אמרו מה שאמרו...

ספר חסידים:

מז : אבל הדובר אמת ואינו דובר שקר אף להעלותו על לבו, **כל דבריו מתקיימים, וגוזר גזרה למטה והקב"ה מקיימה למעלה,** ועל זה נאמר (איוב כ"ב כ"ח) "ותגזר אומר ויקם לך".

אדם שגמר בלבו צריך להוציא בשפתיו. **ואם אדם שדובר אמת בלבבו חושב וגומר בלבו, יכתוב שלא ישכח מחשבותיו ולא יחל דברו.** ואם אינו יכול לעמוד בו ילך אצל חכם ויתיר למחשבותיו אף על פי שלא הוציאם בשפתיו, אלא שגמר בלבו, לפיכך על כל מחשבותיו יהרהר שלא יהא במחשבותיו כלום כל זמן שלא הוציאם בפיו... כתיב (מלאכי ב' ו'): "תורת אמת היתה בפייהו", בפייהו ולא בפי אחר, לא יאמר אדם לחברו תשאל לחכם פלוני ויאמר כמו שאני אומר, כי שמא לא יאמר כן... כללו של דבר, כל דבר שברשות אחר לעשות, לא יתכן לומר פלוני יעשה כן, שמא לא יעשה, וכתב "מדבר שקר תרחק".

רבינו בחיי:

כד הקמח אמונה: ומכלל האמונה הוא שיאהב אדם את האמת ויבחר וידבר בו, והוא שאמר זכריה הנביא, "אלה הדברים אשר תעשו, דברו אמת איש את רעהו" וגו', וכן אמר שלמה ע"ה, "שפת אמת תכון לעד", יזהיר על הדיבור שישתמש בו בכל ענין אמת, ושיזהר מן השקר, כי מי שיש לו שפת אמת והוא נזהר בדבורו שיוציאם על קו האמת, הדיבור ההוא יצליח ויכון לעד, ויאמינוהו בכל דבריו... ובא הכתוב הזה להזהיר את הבריות שיהיו טהורים בדבורים שלא ידברו רק אמת, אפילו בסיפור דברים, אף על פי שאין הספור ההוא עיקר ואיננו מעלה ומוריד, ואין צריך לומר במשאם ומתנם שיש להם לעסוק באמונה ולעמוד בדבורם, ושיהיה לאו והן שלהם אמת...

והענין במי שאינו עומד בדבורו הרי זה מביא את עצמו לדבר כזבים ומרגיל עצמו בכך, וסופו להעיד עדות שקר. והנה הוא מחלל שפתיו שהם כלי הדיבור שנברא באדם לספר תהלות הקב"ה, וזהו שכתוב, "ולא תחללו את שם קדשי"...

וכל המחזיק במדת אמת תפלתו נשמעת, וכן אמר דוד: "קרוב ה' לכל קוראיו, לכל אשר יקראוהו באמת". והקירוב הוא השכר העצום והזכות הגדולה הנקרא חיי עולם הבא. ואי אפשר לו לאדם שיתקרב אצלו יתברך עד שיתדמה לו וילך בדרכיו, שכן נצטוונו "והלכת בדרכיו", ומפורש אמרו רז"ל, מה הוא רחום, אף אתה רחום וכו'... מה הוא תמים שנאמר "הא-ל תמים דרכו", אף אתה תמים, שנאמר "תמים תהיה עם ה' אלקיך". כי מי שהוא תמים, והוא שתוכו כבדו, ידוע שעיקרי האמונה נטועים בלבו חקוקים במחשבתו. והנה מדת התמימות מעלה גדולה באדם ושורש עצום לכל שאר המדות החמודות... **וידוע שאין אומה בעולם ראויה להמשך אחר האמת כמו ישראל,** לפי שהתורה שהיא תורת אמת לא נתנה אלא לישראל, שכן כתוב, "מגיד דבריו ליעקב חקיו ומשפטיו לישראל לא עשה כן לכל גוי"... וידוע כי התורה נקראת אמת, שנאמר, "אמת קנה ואל תמכור", וכתב: "אמת יהגה חכיי". **ותמצא בפסוק ראשון של התורה כל הברות חוץ משרו"ק,** לפי שאותיותיו שקר, ושקר היפך האמת, ולכן לא נזכר שם הברת השר"ק, לפי שהתורה אמת ואין לשקר עמידה עם האמת, וכן אותיות האלפ"א בית"א הראש והאמצע והסוף רשומים באותיות אמת, ואם כן יסוד התורה הוא אמת, כי האותיות לתורה כמו היסוד לבנין, וכן בשמות האמהות והאבות תמצא שם כל הברות חוץ מהברת שר"ק (שורוק, דהיינו מלאפום), מפני שהם זרע אמת. ודרשו רז"ל: "חותמו של הקב"ה אמת", שנאמר "וה' אלקים אמת", ולכן

נתחייבנו שנסמוך פרשת ציצית שמסיימת אני ה' אלקיכם למלת אמת, ושזכיר כן ביום ובלילה, וכן מי שלא הזכיר כן לא יצא ידי חובתו.

רבינו יונה :

שערי תשובה א מז : ... והנה כאשר האדם משתדל לתמוך ביד האמת, ויעזור אחריה ויתעורר בדבריה, והופיע אורו לעיני בני עמו, ויחזק ידי אנשי האמת ונשא ראשם, וכתות השקר ישפילן יגיען עד עפר, הנה אלה דרכי קדוש השם והוד והדר לאמתו ועבודתו בעולם, ותפארת במקדש תורתו.

מנורת המאור :

ירמיה נ"ט ט"ו : ולא נברא העולם אלא באמת, ועל כן הוא רמוז בסופי תיבות של תחלת מעשה בראשית, שהם בר"א אלקיים א"ת, וגם בחתימתו, שהוא בר"א אלקיים לעשו"ת. ללמדנו שכל מה שנברא בששת ימי בראשית עומד על האמת, ושמו של הקב"ה אמת, שנאמר "וה' אלקים אמת" (ירמיה י"ז), והתורה נקראת אמת, שנאמר "ותורתך אמת" (תהלים קי"ט קמ"ב), ובית המקדש קיומו על האמת, שנאמר : א"תי מ"לבנון ת"בואי (שיר השירים ד' ח') ראשי תיבות אמת, כי הלבנון הוא בית המקדש... ולא חרבה ירושלים אלא בשביל שפסקו ממנה אנשי אמונה, כדגרסינן במסכת שבת (קיי"ט ב'), איתמר, אמר רבא לא חרבה ירושלים אלא בשביל שפסקו ממנה אנשי אמונה, שנאמר "שוטטו בחוצות ירושלים וראו נא ודעו ובקשו ברחובותיה אם תמצא איש וגו' מבקש אמונה ואסלח לה"... ועל שנהפך האמת הלכו בגולה, שנאמר ת"שורי מ"ראש א"מנה (שיר השירים ד' ח') ראשי תיבות אמת הפוך, ובזמן שהאמת מצויה בארץ, הקב"ה מוריד ברכתו מן השמים, שנאמר "אמת מארץ תצמח וצדק וגו' גם ה' יתן הטוב" וגו' (תהלים פ"ה י"ב), ובזמן שאין האמת מצויה הקב"ה כועס בבני אדם, שנאמר "ותהי האמת נעדרת וסר מרע משתולל" וגו'

נר ב כלל ב חלק א פרק א : ועם כל זה אם יש בדבר דרכי שלום מותר לשנות בדבורו, כדאמרין בסוף פרק הבא על יבמתו (יבמות ס"ה ב'), אמר ר' אלעאי משום רבי יהודה ברבי שמעון מותר לשנות מפני השלום, שנאמר "אביך צוה וגו' כה תאמרו ליוסף אנא שא נא" וגו' (בראשית נ"ט ט"ז), רבי נתן אומר מצוה, שנאמר "ויאמר שמואל איך אלך ושמע שאול והרגני, ויאמר ה' עגלת בקר תקח בידך ואמרת לזבוח לה' באתי" (ש"א ט"ז ב)

מהר"ל :

בספר משלי : "שפת אמת תיכון לעד ועד ארגיעה לשון שקר". שלמה המלך בא לדבר על מדת האמת ועל מעלת האמת, כי כאשר האדם דבריו באמת ויושר, אף אם יבואו לחלוק עליו ולבטל האמת, ובכח נלחמים עמו, עם כל זה האמת נשארת במקומה.... והאמת והשקר מחוברים יחד, שהרי השי"ן הוא שקר והתי"ו אמת, כי תיכף כשירחק מן האמת אפילו אות אחת, תיכף הוא שקר, ואל יאמר אדם כי אף אם משקר מעט הלא הרוב הוא אמת, שאין הדבר כך כלל, רק כאשר סר מעט מן האמת הוא שקר, ולכך כאשר תסיר האלי"ף מן אמת, אף שאל"ף הוא אחד בלבד, נעשה ממנו מיד "מת", שהוא היפך האמת, כי האמת הוא מקוים, ומיד כשהוסר דבר מן האמת, אין קיום לדבר ההוא והוא מת.

מוהר"ן:

ז ג : ואי אפשר לבא לאמת, **אלא על ידי התקרבות לצדיקים וילך בדרך עצתם**, ועל ידי שמקבל מהם עצתם נחקק בו אמת, כמ"ש (תהלים נ"א) הן אמת חפצת, כשאתה חפץ אמת בטוחות ובסתום חכמה תודיעני, כי העצות שמקבל מהם, הוא בחינת נשואין וזווג, וכשמקבלין עצות מרשעים הוא בחינת נשואין בקליפה...

חלק ג: מאמרים**מאמר א:**

בספר "קול התור" (המיוחס לר' הלל שקלאוור, תלמיד חגר"א) בתחילת פרק חמישי כותב שהגאולה העתידה תלויה במה שיימצאו בינינו "אנשי אמנה". וכך מצאנו כי "**לא חרבה ירושלים אלא בשביל שפסקו ממנה אנשי אמנה**" (שבת קיט: ועל הקב"ה נאמר "והוכן בחסד כסא, וישב עליו באמת" (ישעיה מו, ח) ו משמע ב"מסילת ישרים" (פרק י"א) שע"י שבני אדם עוסקים בחסד, מכינים לה' כסא. אבל אימתי מלך מלכי המלכים יושב עליו? כאשר הבריות מדברים דברי אמת, וז"ל; "והזהיר הקב"ה על האמת אזהרה רבה ואמר "דברו אמת איש את רעהו" (זכריה ח. טז) ואמר "והוכן בחסד כסא וישב עליו באמתי (ישעיה פז, ה). "הא למדת שזה תלוי בזה. ואמר 'ונקראה ירושלים עיר האמת' "להגדיל חשיבותה" עכ"ל. ונ"ל כי הגמרא המופלאה (ב"ב עה: המלמדת: "לא כירושלים של עוה"ז ירושלים של עוה"ב (מיד אחרי הגאולה) ירושלים של עוה"ז כל הרוצה לעלות, עולה. של עוה"ב אין עולין לה אלא המזומנין לה" עכ"ל.

אמרו חז"ל (אבות, סוף א): "על שלשה דברים העולם עומד ועל האמת" והיא אחת מן תכונותיו של החכם "ומודה על האמת" (אבות, ה') **וכן מן מ"ח דברים שההורה נקנית בהן "ומעמידו על האמת"** (אבות, ו')

מן סימני ההיכר מי הוא ישראל הוא: "ישארית ישראל לא יעשו עוולה ולא ידברו כזב, ולא ימצא בפיהם לשון תרמית" (צפניה נ, יט). יש בפסוק שלשה ענינים: "מעשה" (לא יעשו), ודיבור (ולא ידברו) וגם מחשבה "לשון הדמיה" שהוא הנסתר מאחורי דיבוריו, ע"ע "הכרמל" ערך "לשון" לעומת זאת, על הגוים נאמר "אשר פיהם דיבר שוא וימינם ימין שקר" (תהלים קסד, ח). וע"י זה מבחינים מה בן מלכות ישראל למלכות של סט"א (פסחים צא.). ולכן כתב ר"ח ויטאל (שערי קדושה", ח"ב שער ה') אינו בכלל ישראל

יש בסגולת האיש המדבר רק אמת, שככל שידבר בפיו ה' יקיים דברו. כך כתב "אורחות צדיקים", (שער השקר) וכך משמע בכתובות (עז:): **שה' קיים דברו של ר' יהושע בן לוי, כי מעולם לא נשאל על שבועותו לבטל אותה. עוד יש בסגולת דוברי אמת, שהם מאריכים ימים** (סנהדרין צז). ענין רב טביומי בעיר קושטא) וכמ"ש ר"ח ויטאל (שערי קדושה, שם)

מאמר ב:**איסורי השקר השונים**

האיסור הכללי לשקר כולל בתוכו גוונים שונים של שקרים, שכמובן כולם אסורים מן התורה, שהרי אנחנו מצווים להידבק במידותיו של הקב"ה, שנאמר (דברים כח, ט): "והלכת בדרכיו", ואחת ממידותיו של הקב"ה היא אמת. ובכל זאת התורה התייחסה ביתר פירוט לכמה תחומים.

איסור אחד נזכר בפסוק "מדבר שקר תרחק" (שמות כג, ז), **ועניינו שלא לתאר אירוע שקרה בעבר בשינוי פרטים. וכן גם לגבי העתיד**, אסור לאדם לתאר את תוכניותיו בשינוי פרטים. וככל שהשקר גורם נזק רב יותר לחברו, כך הוא חמור יותר. וקל וחומר אם הוא נאמר בעת עדות בבית-דין - חומרתו רבה מאוד. אבל גם שקרים שאינם גורמים נזק לזולת, כגון סתם שקרים קטנים בתאור אירוע, כלולים באיסור זה.

האיסור השני הוא איסור 'גניבת דעת', היינו שלא לגנוב את דעתו של חברו על ידי מעשה או דיבור שיגרום לחבר לחשוב כאילו עשינו למענו דבר-מה, כאשר בפועל לא עשינו דבר. ההבדל שבין איסור זה לאיסור לשקר, שהאיסור לשקר מכון כלפי תיאור דבר-מה בעבר או בעתיד, שצריך להיאמר בצורה מדויקת, ואילו איסור 'גניבת דעת' מכון כלפי ההתנהגות בהווה שצריכה להיות ישרה, ללא הצגות שנועדו ליצור רושם מוטעה. מקור האיסור בפסוק "לא תגנבו" (ויקרא יט, יא), ואף שבדרך כלל בלשונו גניבה היא לקיחת חפץ או ממון, מכל מקום מצינו במקרא מספר פעמים שגם גניבת דעת נקראת גניבה, כמו שנאמר אצל אבשלום שגנב את לב ישראל. (לאיסור 'גניבת דעת' הוקדשה סדרה נפרדת של הלכות).

האיסור השלישי הוא חנופה. ישנם שני סוגי חנופה עיקריים: הראשון, שלמרות שאדם מסוים ראוי לגנאי על מעשה שעשה, חברו מחניף לו פנים, ומתכחש לאמת. והשני, שאדם מתנהג כלפי חברו כאילו הוא אוהבו ומעריצו, אך ליבו רחוק מאהבה והערכה כלפיו, וכל התחנפותו אינה אלא לזכות בתמיכתו ועזרתו. המקור לאיסור החנופה בפסוק "ולא תחניפו את הארץ" (במדבר לה, לג).

האיסור הרביעי שייך **לענייני משא ומתן**, שכל הדיבורים בענייני משא ומתן צריכים להיאמר ביושר. ולכן אסור לאדם לומר לחברו שבעתיד יקנה ממנו או ימכור לו משהו, ובליבו הוא מתכוון שלא לעשות כן. ואפילו אם בשעה שאמר התכוון לקיים את דבריו, רק שאחר-כך נשתנו הנסיבות וקשה לו לקיימם - עליו להתאמץ לעמוד בדיבורו. המקור לזה בפסוק (ויקרא יט, לו): "איפת צדק והין צדק יהיה לכם", ופירשו חז"ל שכוונת הכתוב ללמדנו, שהן שלנו יהיה הן, ולא יהיה לאו, שאסור שאדם יאמר אחד בפה ואחד בלב, וכן שיקיים את דבריו ויעמוד בדיבורו (ב"מ מט, א; אנצ' תלמודית 'הן צדק').

איסור חמישי מיוחד ישנו לגבי עדים שלא ישקרו בעדותם, וזהו אחד מעשרת הדיברות, שנאמר (שמות כ, יג): "לא תענה ברעך עד שקר". ישנה חשיבות עצומה שבית-הדין יוכל להגיע לחקר האמת, כדי להעמיד את הדין על תילו ולהשתית את חיי החברה על ערכי הצדק והיושר, ולכן קבעה התורה איסור מיוחד לעדים שלא ישקרו, ואף הכלילה אותו בעשרת הדיברות.

שני סוגי שקר

שני סוגים עיקריים של שקרים ישנם. יש שקרים שפוגעים בזולת, למשל אדם שלוהו כסף ומכחיש זאת, או אדם שהולך להעיד נגד חברו עדות שקר כדי לסייע לחבר אחר. וכן מי שמתיעצים איתו האם כדאי לקנות דירה או רכב או כל מוצר אחר, והוא אינו אומר את האמת, כי יש לו עניין אישי שאותו אדם יקנה או לא יקנה את המוצר - בכל השקרים הללו המשקר גורם נזק לחברו. ולפעמים הנזק אינו נמדד בכסף אלא בגרימת צער לחבר, כמו למשל אדם שמדווח לחברו דיווח שיקרי על אירוע מסוים, וזאת כדי לסכסך בין שני חברים. או אפילו מי שלא רוצה שחברו יהנה בטיול או בילוי מסוים, ולשם כך הוא משקר ומצייר בפניו תמונה מסולפת אודות אותו טיול או בילוי. ואף אשה שמוסרת לחברתה מרשם שגוי, כדי שלא תצליח כמותה באפיית העוגה או התבשיל - אף זה שקר שיש בו נזק וגרימת צער לזולת. ככל שהשקר גורם יותר נזק לזולת כך הוא חמור יותר.

הסוג השני של שקרים, הם אלו שאינם גורמים נזק כספי או צער לזולת, אלא מגמת המשקר היא למשוך תשומת-לב מוגברת לסיפוריו, ולכן הוא משנה את סיפוריו או מוסיף להם פרטים בדויים. ואף שאין הוא גורם בזה נזק ממשי לחבריו, בכל זאת יש בזה איסור. עיקר הנזק שנגרם עקב שקרים אלו הוא ביצירת תמונת-עולם מזויפת. אדם כזה יגיע בסופו לכך שלא יוכל להבין דבר במציאות על בריו, משום שעל ידי שקריו הוא מתרגל שלא לייחס חשיבות מרובה לעובדות.

שני הסוגים של השקרים אסורים, אך ההבדל היסודי שביניהם הוא, שבמקרה שהשקר יגרום נזק לזולת, בשום מקרה אין היתר לשקר. אבל בסוג השקר השני שאינו גורם נזק לזולת, ישנם מקרים שהתירו חכמים לשנות מן האמת, למשל, כדי למנוע עלבון או כדי להשלים בין איש לרעהו (שערי תשובה שער ג' קפ"א).

חלק ד: סיפורים

סיפור א:

מעלת האמת

רבי יצחק מדרוהוביץ כונה 'שומר אמת', שכן כל ימי חייו עמל שלא לסטות מן האמת כמלוא נימה. פעם אחת בא לביתו יהודי וביקשו לשמור בעבורו סחורה מוברחת שהשלטונות חיפשו אחריה. סירב רבי יצחק, מחשש שיצטרך להוציא מפיו דבר שקר.

התחנן היהודי: "רבי, זה הסיכוי היחיד שלי להינצל. אם יתפסוני, ייהרסו חיי". שאלו רבי יצחק כמה שווה הסחורה. נקב האיש בסכום עצום. אמר רבי יצחק שהוא קונה אותה.

לאחר שהלך האיש, מיהר לשרוף את הסחורה, כדי שלא יאלץ לשקר כשישאלוהו אם יש ברשותו סחורה כזאת. ושנים רבות עמל כדי להשיג את הכסף ששילם בעד הסחורה.
